

Vandretur til verdens ende

Den israelske forfatter David Grossmans roman er en fuldkommen fabelagtig fortælling om krig, kærlighed, lidelse og livet i Israel.

BØGER

David Grossman: To The End of The Land. Knopf, 578 sider, 26,95 dollar. ★★★★★

Der er bøger, man ikke bare læser, men som flytter ind i en. Som, mens man læser dem, bliver en integreret del af ens person, og som man igen og igen fanger sig selv i at gå og tænke over, mens man i virkeligheden skulle have noget helt andet. En sådan bog er den israelske forfatter David Grossmans seneste roman, "To the end of the Land", der er udkommet på engelsk i dette efterår.

Præmissen for bogen er på en og samme gang umådelig simpel og inderligt tragisk. Fortælleren, Oras, søn Ofer har forlængst sin militærtjeneste for at deltage i en større aktion på Vestbredden - bogen foregår under alAqsa-intifadaen, hvor Israel blev ramt af en bølge af selvmordsangreb og slog hårdt igen mod palæstinenserne. Og af frygt for at skulle modtage en besked, om at sønnen er blevet dræbt, flygter Ora med sin gamle ven og elsker Avram på en improviseret vandretur nordpå (heraf den måske mere rammende originaltitel "Kvinde flygter fra dårlige nyheder").

Det er strudsstrategien taget til absurde højder. Ved ikke at kunne modtage dystre nyheder beskytter hun næppe sin søn mod ulykker, men som enhver, der har banket under bordet, gået uden om en stige eller haft et lykkeligt ved, er der stor styrke i den slags irrationelle tanker. Men vandreturen er meget mere end

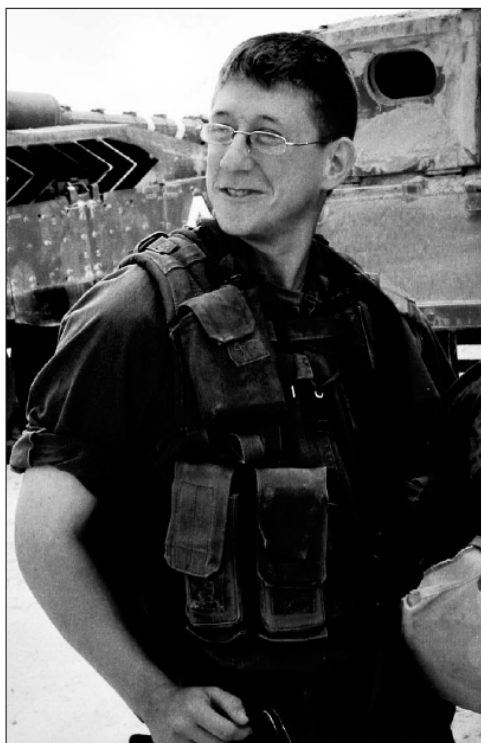
en flugt, den bliver hurtigt en fabelagtig gripende meditation over både Ora og Avrams egne liv og tragedier og den jødiske stats vanskelige situation og konstante krige og ulykker.

For det er ikke bare konflikten med palæstinenserne og Ofers ukendte skæbne i striden med dem, der er passager på vandreturen. Også spøgelseserne af to af Israels aller mest skæbnsvangre krige følger Ora og Avram på vejen. De mødes oprindeligt på et hospital i en underlig drømmeagtig isolation under Seksdageskrigen, hvor de sammen med Oras mand og Avrams bedste ven, Ilan, er indlagt og ikke ved, om landet omkring dem stadig eksisterer eller ej.

HOSPITALSOPHOLDET BLIVER indledningen til et klassisk trekant drama med to venner, der bliver forelsket i den samme pige, som får en brat afslutning, da Avram bliver taget til fange af egypterne under Yom Kippur-krigen i 1973 og grusomt tortureret. Den engang sprudlende og geniale Avram vender tilbage fra Egypten som en hul skal, og Ora og Ilan, der flytter sammen i Jerusalem, døes af skyld.

Baggrunden og hele grundtonen i romanen er med andre ord umådeligt dystre, og Grossman lader ikke læseren slippe. Man mærker den trykkede stemning konstant, i hvert et ord og hver en blomst. Grossman beskriver, aner man en kommende katastrofe. Overalt lurer skiltene til minde om faldne israelske soldater, stort set alle, som Avram og Ora møder på deres vej, er selv knækkede skabner - fra vandringsskiltene med to vielsesringe til de fattige bønder og den dansende rabbiner, ja, selv dyrene, de støder ind i, er bidne og mistroiske.

Ofer er i virkeligheden Avrams søn, men den knækkede mand har aldrig villet se sin søn eller så meget som høre hans navn, men på vandreturen fortæller Ora ham alt, og genfortællingen og beskrivelsen af sønnen ned i de mindste detaljer bliver på en og samme gang en slags ka-

SMERTEN. Temaet i David Grossmans bevægende roman er krigen og lidelsen, og bogen er skrevet på en personlig baggrund. Forfatterens søn Uri, der ses her, omkom under Libanonkrigen i 2006. Foto: AP

tarsis for Avrams spilte liv og en talisman for Ora: Så længe hun kan beskrive Ofer, kan han ikke være kommet til skade, tænker hun - men samtidig fører strategien på en underlig måde til, at hun placerer sønnen i forriden, som et objekt, der kan beskrives, snarere end et levende væsen. Denne spænding gennemlyrer romanen og giver den til tider en næsten ubærlig sørgmodig stemning.

Portrættet af Ora, der er en uhyre observant, kærligt og umådelig troværdig kvinde, er romanens helt store bedrift, og der er mange rørende scener i genfortællingen af hendes liv. Men det er krigen og lidelsen, der er det konstante tema, følelsen af at leve på lånt tid - både for folkene og for Israel som sådan - og den manglende tro på, at det kan blive anderledes. Man kan flygte en stund, sådan som Ora og Avram gør, men virkeligheden buldrer videre og vil før eller siden indfange en, sådan som den også gjorde for David Grossman selv.

Hans søn Uri døde under den nytteste landoffensiv, den daværende israelske premierminister, Ehud Olmert, beordrede under Libanonkrigen i 2006. Den personlige tragedie, der ramte Grossman, mens han var ved at skrive denne roman, og som han nævner kort i et efterskrift, giver romanen en helt særlig melankoli og oprigtighed. Men det er blot en ekstra dimension til bogen, der også uden Grossmans personlige tragedie er en helt igennem fantastisk bog. Et forsvar for livet på trods af alt - og en medrivende opfordring til fred.

MARCUS RUBIN
marcus.rubin@pol.dk

Hør, hör, hör Don Juan

Godt initiativ! Søren Kierkegaards teaterfilosofiske essays er for første gang samlet i én bog.

BØGER

Søren Kierkegaard: Den første kærlighed og andre tekster om drama, red.: Jens Staubrand. Søren Kierkegaard Kulturproduktion, 367 sider, 299 kroner. Hardu Pluskort, kan bogens købes med 20 pct. rabat af Politikens Boghal eller via politikken.dk/plus. ★★★★★

Det her er nok mest en bog for teaternerd, men lad den så være det. Jeg har savnet den! For første gang samler en af de måske Søren Kierkegaards teater- og dramafilosofiske tekster. Det er der måske ikke noget spændende i - teksterne er jo skrevet for længe siden og kan findes i Kierkegaards samlede værker - men alligevel: at have teatermennesker Kierkegaard lige ved hånden, koncentreret til ét værk, er praktisk.

Ud over hvad bogen direkte eller indirekte også er: en hyldest til den teaterkritiker, som Søren Kierkegaard både var og ikke var. «Dens forfatter tilhører væsentlig ganske andre opgaver end teaterkritikken», står der om et citat på forsiden af bogen, som Jens Staubrand (magister i filosofi) har redigeret og kommenteret - desværre ikke uden slåfjel.

SØREN KIERKEGAARD havde sandt nok mere på sinde end teater, selv om han elskede teatrets natur: at spille spillet. Det var hans talent - et af dem - at kunne isætnesætte sig selv. Det vil sige, han gjorde det jo kun på papiret og under diverse pseudonymer: en skriftens skuespiller.

Ligesom han flittigt dyrkede forforen. Hans essay om Mozarts 'Don Giovanni' er stadig noget af det bedste, der er skrevet på dansk: «Hør Don Juan, det vil sige, kan du ikke ved at høre Don Juan få en forestilling om ham, så kan du det aldrig. Hør hans livs begyndelse; som lynetvikler sig ud af tordenens mørke, således bryder han frem af alvorens dyb (...) hør, hör, hör Mozarts Don Juan».

Hørt! Selv om man bliver ikke så lidt klodgere af at læse Kierkegaards udlægning af 'Don Juan'. At Kierkegaard selv ikke kun var gjort af ren ånd, det ved vi bl.a. fra hans ophold i Berlin, hvor han også var en flittig teatergænger.

Det var her - i 1843 på Königsstädtisches Theater - han fik øje på en ung pige i logen overfor: «Hun kom der, ligesom jeg, hver aften. (...) Hvede hun blot andet min stumme halvforelskede glæde, da var alt forudværet og ikke til at erstatte, ikke ved hende hendes kærlighed».

Vi får også essayet om Johanne Luise Heiberg, der spillede Julie i 'Romeo og Julie' som 15-årig. Pobelen i teatret nød syner af ungt kød: en satans nydelig og forbandet rask tøs. Kierkegaard mente, at fru Heiberg, da hun 34 år gammel spillede samme rolle, først der for alvor - takket være ikke ungdom, men genialitet - gav ideen om ungdommelighed.

KANVI BRUGE Kierkegaard i dag til noget inden for teaterkritikken? Ikke så lidt. Kierkegaard betonedet refleksionen som et ideal. Han taler bl.a. om den jammerlige kritik, der skulle have andet end interjektioner at bydes. Kort sagt: udbrå som bravo eller buh!

Bogen indeholder også Kierkegaards forsøg ud i dramatikken. Her må man dog nok bare bære: buh! Store kritikere, det gjaldt også Herman Bang, bliver ikke altid store dramatikere. Uden dermed at være sagt, at Kierkegaard ikke bliver opført i dag.

Til april næste år er der premiere på Tivoli Park på dramatiseringen af 'Forførernes dagbog'. Anne Linnet og hendes søn Alexander Thue Linnet har komponeret musikken. Lad os udbyrde: Hør, hör, hör Søren Kierkegaard! Og læs, læs, læs ham også!

PER THEIL
per.theil@pol.dk

Sentimental underholdning fra Sydstaternes John Irving

Pat Conroy's seneste roman om skævvredne relationer mellem forældre og børn i det dannede Syden føjer måske ikke noget nyt til forfatterskabet, men er formidabelt underholdende og skamløst sentimental - på den gode måde. Og meget spændende.

BØGER

Pat Conroy: Syd for Broad. Oversat af Mette Egerod efter South of Broad. Lindhardt og Ringhof, 568 sider, 300 kroner. Hardu Pluskort, kan bogens købes med 20 pct. rabat af Politikens Boghal eller via politikken.dk/plus. ★★★★★

Der findes en amerikansk dessert med navn mississippi mud pie, som især nydes i det Deep South. Den indeholder så mange kalorier, at man nærmest skal spænde bæltet ud for hver en bid, og set i relation til kardiovaskulære lidelser er den formentlig kun marginalt sundere end intrævens brug af smeltet smør. Men den smager forførende godt, hvorfor man spiser den alligevel.

Pat Conroy's bøger er lidt litteraturens svar på denne spise, men på sympatisk vis. Det overordnede tema er som i adskillige andre sydstatsforfatterskaber perverterede og skævvredne relationer mellem mennesker på tværs af generationer og familieskel som følge af seksuelt misbrug, vold, drukskab og jalousi. Og skriftens drivkraft er egne erfaringer, idet Conroy voksede op i en familie med en tyrannisk og psykisk uligevægtig far, der var flådeofficer.

I Danmark er han vel bedst kendt for den hjertegripende roman 'Savannah' fra midten af 1980'erne, som i 1991 blev filmatiseret af Barbra Streisand, som også selv spillede den kvindelige hovedrolle over for Nick Nolte. Den handlede, som nogen vil kunne huske, om footballtræneren Tom, der mens hans ægteskab hænger i løse, rejser fra Syden til New York for at tilse sin søster, som har forsoget at begå selvmord. Her møder han psykoanalytikerens Susan Loewenstein, som får ham til at fortælle sin historie og hjælper ham til at se fortidens spøgelses i øjnene. Hvilket lyder banalt, og også er det, men ikke desto mindre er det en dejlig læseoplevelse.

'SYD FOR BROAD' er en litterær kage bagt efter nøjagtig samme opskrift. Hovedpersonen er den plagede Leopold Bloom King, der hedder sådan, fordi hans mor, forhævnende nonne og stadig devotkatolik, er joyciane og doktor på en alhandling om den religiøse symbolik i 'Ulysses'.

“Romanen er fortalt med et kolossalt sprogligt overskud, masser af kulørt humor og en hulens bunke veltrimmede oneliners

Da vi lærer ham at kende, er det 16. juni 1969 - Bloomsday for Joyce-freaks - og her begynder Leos liv at ændre sig i positiv retning, efter at han har haft alvorlige problemer i kølvandet på den idolerende storebror, Stephen Dedalus Kings, pludselige og overraskende selvmord fem år forinden.

Her træffer han nemlig en større gruppe jævnaldrende, der bliver hans nærmeste venner i det sidste år af gymnasiet. Det er en broget forsamling bestående af et par børnehjemsbørn, som hans mor byder ham at tage sig godt af, et sæt smukke og kunstnerisk begavede tvillinger, der flytter ind i huset overfor; samt et overklassesøskende par, der drænger er en arrogant nar og søsteren en dygtig basketballspiller. Endelig er der drømmepigen Molly, som naturligtvis er kæreste med overklasserøvhullet. Plus den sorte fodboldtræners søn, som bliver Leos bedste kammerat og fortrolige. Det er historien om deres første år sammen og deres møde 20 år senere, der udgør fortællingens grundskælet, men det er også beretningen om tvillingernes psykopatiske far, om børnehjemsbørnens ulykkelige opvækst og om, hvorfor Leos storebror valgte at tage sig eget liv.

ROMANEN ER FORTALT med et kolossalt sprogligt overskud, masser af kulørt humor og en hulens bunke veltrimmede oneliners. Personerne er måske ikke beskrevet psykologisk udtømmende, men

SYDEN.

Minder Pat Conroy om flere andre forfattere, rummer hans bøger en svedende sydstatsstemning, som er helt hans egen. Omslagsillustration: Mark Airs

tegnat med nærmest dickensiansk litterær streg, der hverken virker forceret eller påfaldende. Fortælleren, Leo, giver sig god tid og afvikler sine historier med overlegen ro og en fascinerende detaljerigdom, som læseren kan sluge i glubiske mundfulde eller nyde i mere afmålte doser, det første anbefales varmt. Skulle man sammenligne Pat Conroy, og især denne bog, med noget, kunne det være en forfatter som John Irving, der også svælger i tragedie, tab og melankoli i sine romaner. Briter som Philip Hensher ('The Northern Clemency') og Jonathan Coe ('The Rotters Club') og 'The Closed Circle') rinder også en i pennen. Men samtidig er Conroy sin egen i kraft af den svedende sydstatsstemning, som gennemlyrer hendes bog.

OM DET ER STOR KUNST, vil nok kunne diskuteres hedt og længe; men det giver ingen mening. For selv om det er en skamløst sentimental bog, så er det for noget andet en velkvet og kulørt fortælling om mennesker, som kæmper for at sætte sig ud over deres egne forudsætninger, bakser med skabskædetter og devis lykkes. Stærkt fascinerende og meget vanskelig at lægge fra sig, kan denne anmelder tilstå. Den kostede ikke mindre end to nætters søvn. Men var det i den grad værd. Som et velkøst stykke mississippi mud pie.

HENRIK PALLE
henrik.palle@pol.dk